

**ОСОБЛИВОСТІ ФУНКЦІОНУВАННЯ СПОРТИВНИХ ТЕРМІНІВ У ЗАСОБАХ
МАСОВОЇ ІНФОРМАЦІЇ**

Карпець Д. С.

Науковий керівник – к.і.н., доц. Бадєєва Л. І.
Харківський національний університет радіоелектроніки,
каф. українознавства, м. Харків, Україна
тел. +380990033999, e-mail: dmytro.karpets@nure.ua

The article deals with topical problems of the development of sports terminology and its demonstration in the media for many years. It is clarified what period the appearance of sports nomen belongs to. The role of the media in promoting the penetration of sports nomen to wide social networks, which form a specific microsystem of the Ukrainian language, is outlined. The article clarifies the historical aspects of formation of sports terminology as a social phenomenon. Author points out the intensive enrichment of the Ukrainian language with the names of new kinds sports or the names of sports that have not been practiced.

В українському суспільстві, як і в усьому світі, спорт має певні пріоритетні позиції, бо до спортивної діяльності залучається широке коло людей. Оприлюднення результатів змагань, проведення спортивних заходів, певні події спорту та фізичної культури стали предметом обговорення у засобах масової інформації. Упродовж багатьох років ЗМІ значною мірою сприяють проникненню спортивних номенів до широких сфер спілкування, які, своєю чергою, утворюють специфічну мікросистему української мови.

Актуальним бачиться вивчення розвитку спортивної термінології і демонстрація її у засобах масової інформації упродовж багатьох років. Саме такі аспекти визначають **мету** дослідження, що полягає у спробі з'ясувати, якому періоду належить поява спортивних номенів.

Упродовж років об'єктивують інтерес до творення спортивних термінів І. Боберський, Б. Кобилянський, Я. Рудницький, М. Паночко, В. Осінчук, І. Попеску, О. Боровська та ін. Внесок у дослідження спортивної термінології у засобах масової інформації належить С. О. Каленюк, А. В. Гусєву та ін.

Засоби масової інформації завжди були й залишаються полем активного функціонування термінологічних назв (як використання наявних, так і творення нових). До кола інтересів потрапляють якраз найактивніші, найвагоміші, найвизначніші спортивні явища (до таких, зокрема, належать назви видів спорту, спортивних знарядь, різні види вправ, назви процесів і дій, спортивних закладів, відзнак тощо).

Спортивна термінологія почала активно формуватися в період бурхливого розвитку спорту як соціального явища наприкінці

XIX століття. З'являються газети, журнали сфери фізичної культури і спорту. Зокрема, в Харкові, починаючи з 1922 року виходить «Вестник физической культуры», який змінював назву на «Вісник Фізкультури» (1929–1930), «Фізкультурник України» (1931–1935) і «Спорт» (1936–1941). З липня 1965 року замість «Фізкультури і спорту» виходив «Старт». У 30-х роках у цьому журналі фіксуємо такі номени як спорт, бокс, рекорд, крос, матч, гол, нокаут, футбол, волан, естафета, медаль, тир, рапіра, шпагат тощо.

Питання розвитку спортивної термінології порушують у журналах «Рідна мова», «Календар-альманах за 1934 рік: *Спорт у маси!*» тощо. Указуючи на певні досягнення в галузі спортивного термінотворення, мовознавець Я. Рудницький ще у 30-х роках писав: «Все ж таки перші кроки на тому полі зроблено: працею теоретиків і прихильників спорту вироблено й завдяки пресі і спортивним виданням закріплено в нас достаточний лексикальний засіб, зв'язаний з поодинокими ділянками спорту» [2, с. 12]. Проте науковець наголошує на важливості створення спортивного словника.

Принципами творення спортивної термінології, за Я. Рудницьким, є виключність (добирається тільки один термін) і загальноукраїнськість (тобто доступність українцеві з Галичини, Закарпаття, Буковини, Наддніпрянщини і т. ін.). Він стверджує, що «новотвори й морфологічна розбудова міцно спирається на духа народньої мови...» [2, с.13].

У квітні 1937 року Б. Кобилянський у журналі «Рідна мова» започаткував словничок спортивної термінології, запропонувавши, зокрема, такі терміни, як *спортивне життя, вишколення, змагун* [1]. Крім того, автор рекомендував диференціювати назвами різні види спорту: *санкування, сковзання, плавання, ігри у волейбол, гімнастика*.

У Галичині І.Боберський видавав перші українські спортивні журнали. Він пропонує нові (авторські) терміни і вводить їх до спортивного й загальнономовного обігу. Так з'являються назви *лещетарство* «лижний спорт», *копаний м'яч* «футбол», *санкарство* «санний спорт», *наколесництво* «велосипедний спорт», *руханка* «гімнастика», *скічня* «трамплін», *кошиківка* «баскетбол», *ситківка* «теніс» тощо.

З другої половини 80-х – початку 90-х років ХХ століття у мові ЗМІ, як і в загальнонародній лінгвістичній практиці, про що зауважує О. Стишов, привертає увагу помітне зростання кількості спортивної лексики [4, с. 75]. Іноді ЗМІ випереджають і словникарську практику, і методичну літературу. Помічено інтенсивне збагачення української мови назвами нових видів спорту або назвами видів спорту, які не практикувалися. Серед них слід виділити такі: *стритбол* «спортивна гра в баскетбол у польових умовах за спрощеними правилами»; *біч-волейбол* «пляжний волейбол»; *дартс* «спортивна гра, яка полягає в киданні стрілок-дротиків із пір'їнами у круглу мішень»; *скейтборд* «вид спорту, що

полягає в катанні на спеціальній дошці із роликами» та ін. Відповідно з'являються й нові назви спортивного інвентаря, снарядів тощо: *скейтборд* «невелика продовгувата дерев'яна дошка на чотирьох роликах для спортивного (фігурного) катання і розваг»; *сноуборд* «одна широка дошка для катання по снігу з гір»; даун-хіп («швидкісне спускання з гори на велосипеді без гальм»); възбюрі-флоп («стрибок у висоту, коли спортсмен долає планку спиною»); буліт («штрафний удар у хокеї»); скайсерфінг («стрибки з парашутом і велосипедом»); фанбординг («катання на дошці з вітрилом»). та ін. Отже, ЗМІ стають одним із активних поширювачів таких назв у мові. Ось декілька прикладів зі «Спортивної газети»: «Однак команді Сеуканда вдалося вистояти і перевести гру у серію булітів» [3, № 26 с.7]. Одним із найцікавіших видів спорту сьогодні вважається фанбординг, який нещодавно з'явився і в Україні [3, №7 с. 12]. Щороку засоби масової інформації регламентують читачам нові терміни, які ще не зафіксовані у словниках. Цікавою бачиться поява й сайтів спортивного спрямування, зокрема таких як Champion.com.ua, які демонструють цілий спектр спортивних номенів. Як приклад, висвітлюючи події Олімпіади 2022, цей сайт фіксує й нові види спорту: слоупстайл («Новозеландка Зої Садовскі-Синнотт (92,88 балів) виборола золоту медаль Олімпіади-2022 у слоупстайлі») та могулі («Австралійка виграла золоту медаль у могулі»).

Таким чином, починаючи з 20-х років ХХ століття і до сьогодні, предметом вивчення українських мовознавців був незначний зріз спортивних номенів, здебільшого тих, що обслуговували види спорту, які входили до міжнародних олімпійських ігор, тобто були найпоширенішими. Але засоби масової інформації завжди були й залишаються полем активного функціонування термінологічних назв (як використання наявних, так і творення нових). Це стосується і спортивної сфери.

Список використаних джерел:

1. Кобилянський Б. (1937). Словничок спортивної термінології. Рідна мова, 4, 165–179.
2. Рудницький Я. (1933). Українська спортивна термінологія. Календар–альманах на 1934 рік: Спорт в маси!, 30-33.
3. (2008). Спортивна газета: Офіційне видання державного комітету молодіжної політики, спорту і туризму України.
4. Стишов О. (1997). Спортивні терміни–інновації в сучасних засобах масової інформації. Матеріали ІІ Всеукр. наук. конф. Укр. термінол. і сучасність., 74–80.
5. <https://champion.com.ua/olympic-games/2022/02/06/894424/pekin-2022-rozklad-vystupiv-ukrayinskykh-sportsmeniv-na-6-lyutoho>